

PACTES I POLÍTIQUES: INFRASTRUCTURES I PRESSUPOSTOS

Aurelio Beltrán

Potser un dels factors més decisius per al progrés de la investigació a Espanya és l'ampli consens aconseguit, durant la darrera dècada, sobre el seu valor per a "promoure el progrés social i elevar el nivell de vida dins un concepte més ampli de llibertat" (de la Carta de les Nacions Unides). Només la consolidació de la democràcia va permetre acords, "pactes" socials en forma de lleis i plans, de polítiques en suma, mitjançant les quals les administracions públiques —els mercats encara són poc "espontanis" per a emprendre aquestes activitats de risc— han pogut actuar com a motor fonamental de les inversions necessàries per al foment de la R+D. Unes polítiques que, en la mesura que existeixen, fan veure els seus efectes i defectes, alhora que canvien; però que, sens dubte, han contribuït al fet que, com posava de manifest un estudi recent de la Generalitat catalana, la ciència siga l'àrea informativa sobre la qual més ha crescut l'interès ciutadà en els darrers anys (almenys a Catalunya). Aquest despuntar de l'estima social per la ciència —per la motivació de la qual encara resta, tanmateix, molt per fer— revela que el "pacte" funciona i constitueix, a més, el principal argument en favor del no-retorn en un procés que afecta, sensiblement, l'adequació del nostre teixit productiu a la complexa situació d'una economia globalitzada per al qual la inversió en R+D és clau.

Si les polítiques desenvolupades han estat les més idònies *per se* és tan discutible —i buit, si no és com a partida— com si el volum de la inversió efectuada ha estat l'"exigible". En això, els anomenats "indicadors objectius" són, en abstracte, molt soferts; tant es poden llegir buscant cert efecte balsàmic ("la despesa en R+D ha pujat des del 1987 a una taxa mitjana acumulativa anual del 12.9% i el nombre d'investigadors a una taxa del 6.9%") com amb un matís malastruc ("la

despesa en R+D a Espanya en termes del PIB representa la meitat del valor mitjà de la UE, disposem de 2.6 investigadors per cada mil habitants davant els 4.3 de la UE, o el percentatge de la despesa a càrrec de les empreses a Espanya és 13.5 punts menor que el de la UE"). Després hi ha la realitat, tossuda, i la seua evolució. Quant a les polítiques, el principal —que no únic— element catalitzador al nostre àmbit, el Pla Nacional de R+D, ja planteja —i adverteix— profundes reorientacions, i profunds canvis, per a la seua tercera fase. El temps ens permetrà a tots de jutjar amb més fonament el seu aparent encert. No obstant això, sempre hi ha dos aspectes primaris sobre els quals

posar en pràctica qualsevol orientació política en aquesta matèria: l'existència de recursos humans adequats i la disponibilitat per a aquests de les infraestructures i equipaments necessaris per a realitzar una investigació de qualitat. En totes dues qüestions, el Pla Nacional ha tingut un èxit limitat en la correcció de desequilibris regionals. Globalment, davant el 73% de 1987, en 1992 més de 2/3 de la despesa espanyola en R+D encara es continuava executant en només tres comunitats autònomes (Madrid, prop del 40%, Catalunya, el 20%, i el País Basc, el 8%). La desigual situació de partida i els efectes acumulatius d'un sistema potser amb excessiu

predomini de criteris de qualitat científica (acadèmica?) sobre oportunitat només han pogut ser atenuats en part per les aportacions dels fons estructurals (FEDER, STRIDE) i els de les comunitats autònomes. Cal assenyalar que aquests fons propis significaven, en 1992, al voltant del 25% del total de la despesa en R+D al País Valencià, un quota molt superior a la mitjana de la resta de comunitats (al voltant del 10%). Per contra, la despesa executada era el 6% del total, la qual cosa, a la vegada, sí que concorda amb el nostre índex d'investigadors: 6% del total espanyol (el 6.8%

«ÉS EL MOMENT
ADEQUAT DE REVISAR LES
PARTIDES PRESSUPOSTARIES
DEL PLA VALENCIA DE LA
CIÈNCIA. LA RETALLADA
INICIALMENT APROVADA
ADQUIRIRIA CAIRES
ALARMANTS PER
L'EFECTE AFEGIT DE
"DESCONCERTACIÓ" AMB
LES POLÍTIQUES
CORRECTORES QUE EL
III PLA ESTABLEIX»

dels del sector públic i únicament el 3.3% dels investigadors en empreses). Tot això per a una comunitat que representa el 10% de la població espanyola, aporta el 10% del PIB i el 12% del PIB industrial. I perdó pels números.

En aquest sentit, de les propostes del III Pla no semblen derivar-se canvis significatius que contribueixen a pal·liar a mitjà termini el nostre dèficit crònic en recursos humans ni, per descomptat, els seus desequilibris. Només altres mesures de captació de recursos externs, l'aplicació de partides del Fons Social Europeu de la Generalitat Valenciana o el desenvolupament de les previsions del Model de Finançament del Sistema Públic Universitari Valenciana (la vigència del qual no ha estat públicament desestimada per l'actual govern) podrien, tot harmonitzant-se amb altres mesures institucionals, coadjuvar a mitigar el problema. Un problema greu ja que existeixen clares correlacions entre nombre d'investigadors, capacitat de despesa i productivitat, entesa en el seu sentit més ampli; per no esmentar la possibilitat afegida que comporta a fi de donar prioritat a les necessitats del mateix desenvolupament regional. Més favorables es presenten, en principi, les mesures en matèria d'infraestructures científiques. El III Pla posa especial èmfasi en la coordinació tant interdepartamental, limitada fins ara, com interterritorial, aspecte en el qual l'actuació del Consell General de la Ciència i la Tecnologia havia estat particularment insuficient, com s'ha comentat. Així, s'anuncien dotacions, amb caràcter molt selectiu i d'equips d'ús general, coordinades amb iniciatives de les comunitats autòno-

mes (factor preferent d'avaluació), tant en el context dels programes regionals de R+D com en el dels fons FEDER. Així mateix, es proposa el desenvolupament concertat de programes de caràcter plurianual per a la dotació d'infraestructura d'ús general per a centres públics d'investigació, per a la qual cosa novament caldrà tenir en compte les previsions incloses en els programes FEDER, tant pluriregionals com regionals. Si al conjunt de les previsions ja considerades al Pla Valenciana, que pujaven a prop de 20.000 PTA fins al 1999, és afegit l'efecte d'arrossegament sobre fons de l'Administració General que preconitza el III Pla, sembla clar que la nostra comunitat es troba davant una oportunitat única almenys per a —i no és poc— la modernització dels seus equipaments i infraestructures d'investigació.

Una vegada passada la cita de març, amb tothom més assossegat, vigent el consens al qual ens referíem al començament d'aquestes línies, sembla evident que aquesta oportunitat històrica de contribuir a pal·liar dèficits estructurals greus per a la nostra economia, com ja reconeixia el PEV III, no pot ser desaprovechada per als valencians. Per això, independentment de les prioritats últimes que estableixca el Consell de la Generalitat, sembla el moment adequat de revisar les partides pressupostàries consignades en el capítol d'inversions del Pla Valenciana per al present exercici. La retallada inicialment aprovada, 800 MPTA (un 28,57% del total), no sols ja seria molt greu en si sinó que adquiriria caires alarmants per l'efecte afegit de “desconcertació” amb les polítiques correctores que, finalment, el III Pla estableix.

**ECOFIRA: NUEVOS AIRES
PARA LA INDUSTRIA**

Valencia, del 24 al 27 de Abril de 1.996

FERIA DE ECOLOGIA Y MEDIO AMBIENTE
DEL MEDITERRANEO

ecofira

FERIA DE VALENCIA
ORGANIZADA POR
FIRSA

9570 FERIA INTERNACIONAL DE VALENCIA - FIAT
Avda. de las Financas s/n • 46005 Benetroland (Valencia)
Apt. P.O. 847 • E-46000 Valencia
Tel. 34 (0) 9 - 386 11 00 / Fax 34 (0) 9 - 386 11 11 - 384 0164
DISEÑO: TITALE
DISEÑO: TITALE / C/Alfonso BERTHO (valen) 300204